

bx

79960

Rijkswaterstaat
directie IJsselmeergebied
Postbus 64
8200 AP Leystad

NOTA BETREFFENDE DE VRAAG: VERDIENST HET AANBEVELING
OM MET HET DROOGMALEN VAN DEN NOORDOOSTELIJKEN POL-
DER VOORT TE GAAN.

148

Ook wanneer het verder droogmalen van den polder
thans zou worden gestaakt, zouden verschillende
werken afgewerkt moeten worden.

Ter voorkoming van beschadigingen moeten de
dijken worden voltooid; de gemalen, waarvoor de ma-
terialen aanwezig zijn, met de aansluitende grond-
werken worden afgewerkt en de werken ter voorziening
in de belangen van de omliggende landen worden ge-
reedgemaakt. Een en ander is ook thans mogelijk.

Voor het verder droogmaken van den polder zal
nog ongeveer 13.000 ton kolen noodig zijn.

Gelet op de kolenpositie van ons land is deze
hoeveelheid niet zoo groot, of het is verantwoord
te achten haar te verbruiken, zoolang een behoor-
lijke kans bestaat, dat de polder in cultuur zal
kunnen worden gebracht.

Voor de ontginning van den polder zal het noo-
dig zijn, dat er toegangswegen zijn.

De brug over de sluis te Kadocelen is nagenoeg
gereed. Het maken van de brug bij Wollenhove, zij
het voorloopig van beperkte afmetingen, is verzekerd,
terwijl voor den toegang bij de Ramspol een ponton-
brug door de Duitsche weermacht beschikbaar wordt
gesteld.

De toegangswegen naar deze bruggen zijn in uit-
voering en vertrouwd kan worden, dat zij althans
in voorloopig bruikbare toestand gereed zullen komen.

Voor den eersten aanleg van wegen in den polder
is een belangrijke hoeveelheid puin aanwezig, ter-
wijl ook uitzicht bestaat op het verkrijgen van de
benodigde verdere materialen voor hun voorloopigen
aanleg.

Met het thans in den polder aanwezige bagger-
materiëel zal het mogelijk zijn een zoodanigen af-
wateringstoestand te verzekeren, dat ernstige schade

bx
79960

aan den grond na het droogvallen zal kunnen worden voorkomen, en verkeer te water in den polder mogelijk zal zijn.

Het bouwen van de kunstwerken in den polder. (één sluis en bruggen) zal ongetwijfeld nog vele bezwaren opleveren. Door het inleggen van ponten zal het echter mogelijk zijn, bij voortgang van den wegeaanleg, ook het landverkeer, zij het voorshands op primitieve wijze, mogelijk te maken.

Wat de waterbouwkundige werken betreft, is dus een voorloopige voorziening ten behoeve van de ontginning en het verkeer mogelijk, al zullen ~~de werken on-~~getwijfeld in een langzamer tempo worden tot stand gebracht, dan eertijds was voorzien.

Voor de ontginning is het in de eerste plaats noodig, rijwielpaden aan te leggen.

Dit jaar toch zullen de arbeiders zich nog wel per rijwiel naar de ontginningsplaatsen kunnen begeven. Mocht een volgend jaar de bandenvoorziening zoodanig zijn, dat vervoer per rijwiel niet meer kan plaats hebben, dan zullen deze paden toch nog onmisbaar zijn voor de arbeiders, welke zich dan te voet naar het werk zullen moeten begeven. Bij de laatste onderhandelingen is gebleken, dat voor den aanleg van rijwielpaden voorloopig een voldoende hoeveelheid slakkenmateriaal zal kunnen worden verkregen. Het hout voor de noodige kruiwagens blijkt te verkrijgen te zijn. Er zal echter nog 1500 kg ijzer voor banden noodig zijn, deze geringe hoeveelheid zal ongetwijfeld beschikbaar gesteld kunnen worden. Het laat zich aanzien, dat uit het hout van de oude zeeeringen met eenig beleid een voldoende hoeveelheid kruiplanken zal kunnen worden gezaagd. Het is nog de vraag, of het gelukken zal het benodigde hout voor 500 schuilketen te verkrijgen. Mocht dit niet gelukken, dan zal bij deze keten op ruimen schaal van rietbedekking gebruik

gemaakt moeten worden.

In het bijzonder onder de huidige omstandigheden zijn ontginningsschuren, waar landbouwwerktuigen, zaaizaden en paarden ondergebracht kunnen worden, onmisbaar. Er is echter een betrouwbare aanbieding ontvangen voor de levering van 3000 m³ Slovaaksch dennehout, mits daarvoor RM. 250.000 aan vrije deviezen beschikbaar worden gesteld. Van Nederlandsche zijde is men hiertoe bereid maar deze transactie behoeft nog de goedkeuring van de betreffende bezettingsautoriteiten, waarop door dr. Bolle zal worden aangedrongen.

Het is de vraag, of voldoende spoor verkregen zal kunnen worden, benodigd bij het spreiden van den tochtgrond. Mocht dit niet gelukken, dan zal de tochtgrond voorloevig moeten blijven zitten en ter plaatse van de uitmondingen van de slooten moeten worden weggegraven. Aan drainbuizen van 5 cm is reeds een behoorlijke voorraad aanwezig, een fabriek te Groningen is bereid met een voor dit jaar voldoende aanmaak van drainbuizen van 8 cm te beginnen. Een moeilijkheid is gelegen in het verkrijgen van grèsbuizen, lang 1 m, waardoor de drains in de slooten moeten uitmonden. Mocht het niet mogelijk zijn deze lange grèsbuizen te verkrijgen, dan is een noodoplossing mogelijk.

Voor de exploitatie van den grond levert het verkrijgen van de brandstof de grootste moeilijkheid op.

Aanvankelijk voldeed de turfgenerator, welke als proef op een trekker was gemonteerd niet. Bij nadere proeven heeft echter onverwachts de generator uitstekend gewerkt. Dit geeft dus uitzicht, dat het mogelijk zal zijn de dieseltrekkers, welke in de Wieringermeer nog aanwezig zijn, te laten ombouwen en daarmee zou men zich tot bij den oogst van 1942 kunnen redden. Er is uitzicht geopend, dat er voor

enkele benzinetrekkers, welke niet omgebouwd kunnen worden, nog eenige benzine beschikbaar gesteld zal worden. Zaaïmachines zijn reeds gekocht in Duitschland en zullen, dank zij de bijzondere positie van de fabriek geleverd kunnen worden. De voor het volgend jaar noodige uitbreiding van het trekkerspark is nog een open vraag. Dit jaar zal uit Duitschland één trekker als proef worden geleverd. De trekkerbouw in Duitschland staat echter sterk achter bij die in Amerika, zoodat de trekkervoorziening in volgende jaren nog een open vraag is.

Wagens en kunstmeststrooiers kunnen in ons land worden vervaardigd, de Artillerie-inrichtingen te Hembrug interesseeren zich hiervoor in het bijzonder.

Gras- en klaverzaad is op het oogenblik niet te verkrijgen. Toch blijkt, dat de hoeveelheid, waarover beschikt wordt, voldoende is om den dijksinzaai dit jaar klaar te krijgen. In de Wieringermeer zal men nog zooveel stroo achter houden, dat de punten, waar het stuiven der lichte gronden het meeste bezwaar zou opleveren, zullen kunnen worden vastgelegd. Zaairogge voor de dit jaar nog in cultuur te brengen gronden zal beschikbaar worden gesteld. De toewijzing van kunstmest is uiteraard beperkt, maar zal gelijk zijn aan die in het overige land. Zoals de zaak er thans voor staat, bestaat de mogelijkheid het volgend jaar 5000 ha te oogsten, hetgeen met het oog op de voedselvoorziening reeds een niet geheel te verwaarloozen voordeel zal opleveren. Bij een opbrengst van 4000 kg per h.a. zou 20.000 ton rogge worden geoogst, terwijl onze normale graanimport ongeveer 500.000 à 600.000 ton bedroeg.

De moeilijkheden met de arbeidsvoorziening zijn zoo goed mogelijk opgelost. Tengevolge van de vertraging, welke de uitvoering ondervindt, zal de groote vraag naar landarbeiders na de drukke oogstwerkzaamheden vallen, zoodat aangenomen mag worden, dat een

voldoend aantal landarbeiders gaarne het ontginningswerk in den Noordoostelijken polder zal aanvaarden, ten-einde het werkeloos worden te voorkomen. Er moet op gerekend worden, dat de arbeiders gehuisvest moeten worden zoo dicht mogelijk bij het werk. Den eersten tijd zullen wellicht nog een aantal arbeiders uit de omgeving per rijwiel naar het werk komen, maar een volgend jaar mag hierop met het oog op den bandennood niet meer worden gerekend. Het zal noodig zijn de arbeiderskampen telkens zoo dicht mogelijk bij het uit te voeren werk te plaatsen. In de toekomst zullen de arbeiders hoogstens op een afstand van een uur loopen van hun werk gehuisvest moeten zijn. Dit schijnt nog wel mogelijk, al zal daardor de feitelijke arbeidsduur wellicht bekort moeten worden.

De eerstbenoodigde barakkenkampen liggen bij Paddox reeds gereed en zullen langs den omtrek van den polder zoo spoedig mogelijk geplaatst kunnen worden. Het verkrijgen van de benodigdheden voor de eerste arbeiderskampen is verzekerd. Paddox heeft medegedeeld, ook de verdere aan deze firma opgedragen kampen te kunnen leveren.

Wat de levering van den kampenbouw door Dijkershoff en Wijdman betreft is gebleken, dat deze inderdaad voor de Werkverruiming levert. Aangezien naar kampen in den polder geplaatst zullen moeten worden, is daaraan voorloopig nog geen behoefte. Toch zal worden overgegaan tot het afroepen van het materiaal voor deze kampen. Een geschikte opslagplaats voor dat materiaal is gevonden in de oude werkplaats aan de spoorwegen te Zwolle. Voorloopig is dus de woningvoorziening van de arbeiders verzekerd.

Ten aanzien van de voedselvoorziening van de arbeiders is overleg gepleegd met den Rijksdienst voor de Werkverruiming, welke in beginsel bereid is gevonden de verzorging der arbeiders in de kampen op zich te nemen.

De voedselvoorziening zal dan op gelijke wijze geregeld worden, als bij de arbeiders in de Werkverruiming. Daar deze arbeiders werkzaam zullen zijn in het belang van de voedselproductie, mag worden aangenomen, dat aan hun voeding bijzondere zorg zal worden besteed.

Uit het voorgaande blijkt, dat voorloopig het in cultuur brengen van de eerste gronden, zij het in eenigszins vertraagd tempo verzekerd is. Op welke wijze de werken in de volgende jaren zullen kunnen worden voortgezet, is thans nog moeilijk te overzien. Ongetwijfeld zullen zich daarbij nog moeilijkheden voordoen en zeker mag worden verwacht, dat het tempo van de uitvoering verdere vertraging zal ondervinden. Toch meent ir. van Steen, dat er voldoende kans bestaat om ook bij de te verwachten vertraging de goede structuurvorming en de onkruidbestrijding in den polder behoorlijk te beheerschen. Hierbij mag niet uit het oog verloren worden, dat het in het voornemen lag de werken uit te voeren, volgens het versnelde werkplan, waarbij de polder ontgonnen zou worden in 6 complexen van 8000 ha, terwijl het vroeger in de bedoeling lag dit te doen in 8 complexen van 6000 ha. Ook al treedt vertraging in het versnelde werkplan op, dan behoeft dit dus nog niet als van al te ernstigen aard te worden beschouwd.

Ook bij het voorstel om het werk van den Noordoostelijken polder voort te zetten werden ernstige moeilijkheden voorzien, welke niet achterwege blijven. Toch is ~~toen~~ **besloten** het daarmede verbonden risico te aanvaarden.

In de eerste plaats heeft hierbij het argument gegolden, dat steeds onder moeilijke omstandigheden de wil heeft voorgezeten om de Zuiderzeewerken door te zetten.

Dit is ook nu getoond en het is gebleken, dat de Duitse autoriteiten bereid zijn dit streven krachtig te steunen. Van Nederlandse zijde mag het werk niet worden stopgezet, zoolang de bezettende macht nog een mogelijk-

heid aanwezig zou achten om het werk voort te zetten en deze mogelijkheid is blijkens het voorgaande zeker nog aanwezig.

Zowel met het oog op de werkverruiming, als met het oog op de voedselvoorziening is het voortzetten van het werk van eminent belang.

Mochten de moeilijkheden zoo groot worden, dat in de volgende jaren de voortzetting beslist onmogelijk zou worden, dan zou in het uiterste geval de polder weder onder water gezet moeten worden. Het uitzicht hierop bestaat echter thans nog niet. Mocht dat geval zich ooit voordoen, dan zouden de kolen, noodig voor de droogmaking, voor niets zijn verstookt. Het risico, dat op deze wijze wordt geloopt, is zeker niet zoo groot, dat op grond hiervan thans tot het stoppen van de werkzaamheden zal moeten worden besloten.

Voorloopig zal voortzetting van het werk werkverruiming beteekenen en reeds het volgend jaar kan de eerste productie van granen uit den polder worden tegemoet gezien.

Uit het voorgaande moge zijn gebleken, dat de moeilijkheden, welke zich bij de uitvoering voordoen, niet van dien aard zijn, dat zij de grondslagen, waarop het besluit tot het voortzetten van de werken van den Noordoostelijken polder berust, aantasten, zoodat er voorshands geen aanleiding bestaat de Regeering te raden haar beslissing opnieuw te overwegen.

Bijzondere maatregelen in verband met den voortgang van het werk behoeven niet te worden voorgesteld.

Mev 181
in van Kuffelen